

BISERICA și ȘCOLA.

Foia bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacției

„BISERICA și ȘCOLA.“

Êr banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Dotățiunea clerului nostru.

În urma dispusățiunilor cuprinse în art. XIV. de lege din 1898 despre întregirea venitelor preoțesci, — cestiunea îmbunătățirii dotațiunii preoțesci a fost mult discutată în corporațiunile noastre bisericesci; recunoscându-se de o cestiune, care reclamă o grabnică soluțiune din partea bisericii. Prin concludul luat de congresul nostru național bisericesc s'a recunoscut acesta cu totă greutatea. Admițând congresul ca preoțimea se pôtă cere întregirea venitelor dela stat pre calea superiorității bisericesci și fără alterarea autonomiei, a dispus tot de odată, ca consistoriele eparchiale să-iea tôte dispusățiunile de lipsă, ca din mijlôcele proprii, dotațiunea preoțimii să-se amelioreze în fie-care comună.

S'a recunoscut adecă faptul, că cestiunea ameliorării dotațiunii preoțimii se va poté resolvi definitiv numai atunci, dacă din mijlôcele noastre proprii vom poté dota preoțimea conform turbuințelor timpului. Și fiind că în curênd vor fi chiamate corporațiunile noastre bisericesci din parochiă a se ocupa de această cestiune, ținem că este bine a constata următoarele:

Dotățiunea preoțimii stă în strênsă legatură cu sêmțul de pietate al credincioșilor. Când credincioșii sânt însuflețiți pentru religiune și biserică, atunci este natural, ei contribuiesc bucuros pentru scopurile bisericii. Dovadă despre acesta ne servese istoria bisericii noastre române, în carea găsim frumoșe monumente despre dârnicia poporului pre altarul bisericii Domnului. Pompôșele biserici și chiar și școlele noastre sânt mărturii vii despre dârnicia provenită din sêmțul de pietate al poporului nostru. La acest sêmț

de dârniciă trebuie deci să recurgem și astăzi. La sêmțul de pietate al poporului trebuie să recurgem deci pentru ameliorarea dotațiunii preoțimii, pentru ca cu venariul nostru, cu obolul poporului să-contribuim la falnica zidire, ce o numim dotațiunea și ameliorarea dotațiunii preoțesci.

S'a recunoscut adecă în discussiunile, ce s'au urmat în timpul din urmă, că cestiunea dotațiunii preoțesci este o cestiune cardinală pentru viața și desvoltarea poporului nostru în spirit cresunesc. Și negreșit apelând în această cestiune la sprijinul poporului, — patem să sperăm, că vom afla o inimă deschisă pentru dênsa, — dacă sêmțul de pietate de creștinăscă al poporului este destul de viu și destul de puternic.

Se șice însă, și de bună seamă nu fără cuvênt, că sêmțul de pietate, al poporului nostru în fața spiritului materialistic anticreștinesc. răspândit astăzi preste tôte lumea a scăđut; êr unde nu este însuflețire pentru biserică, unde sêmțul de pietate creștinăscă nu este destul de puternic, — acolo ori ce încercare de a clădi în cele spirituale, rămâne durere fără rezultatul dorit; êr noi dorim rezultate, și încă rezultate mari să ajungem pre terenul dotațiunii preoțimii. Prin urmare datorință avem să fim cu tôte grija și compasul și direcțiunea pentru această însemnată lucrare să o aducem în legatură cu simțul de pietate creștinăscă, și ameliorarea dotațiunii preoțimei să o începem cu ridicarea și întărirea simțului de pietate creștinăscă al poporului.

Când a început apostolii Domnului și următorii lor a propaga ideile creștinismului, lumea de atunci era materialistă în grad mare, era corupțiunii intrase în statul roman. Cu tôte acestea învățăturile aposto-

lilor au găsit mulțime de inimi deschise, inimi cari s'au lăpădat de păcatele veacului în cari au trăit, și au adoptat cu bucurie viața ideală a creștinismului, deore-ce precum în societatea bună sunt și oameni răi, totmai așa și în epocile de corupțiune sunt oameni, câri înclină spre virtute și ideale creștinești, chiar din ură cătră păcatele timpului.

Prin urmare aplicând trecutul la actualitate putem să constatăm, că deși timpul în care trăim nu este favorabil pentru desvoltarea simțului de pietate creștină, totuș poporul nostru în marea lui majoritate, ba putem dice, că întreg poporul nostru înclină cu un dor nesățios după viața lui ideală moștenită din bătrâni.

Șciind și simțind acésta, este natural, că nu ne putem îndoi, că nu am fost tari să resolvim noi de noi cestiunea dotațiunii preoțimii, dacă vom ști să dăm o bună direcțiune acestui dor al poporului d'a să ridica și întări în viața sa ideală creștină rămasă din bătrâni. În acéastă direcțiune trebuie să îndrepteze totă activitatea tuturor corporațiilor noastre bisricești, a preoțimeii, și a inteligenței noastre mirene.

Congresul național-bisericesc esttraordinar.

(Fine).

În sedința a II de Luni după d-nul Miha și Măneguț a luat cuvântul:

Dep. Ioan Sêrbu (Caransebeș) care critică legea mai ales pentru că ea vrea să „patriotizeze“ pe preoțime, iar acest cuvânt are un înțeles atât de larg, încât pentru orice mișcare, ori-ce manifestare, ori-ce cuvânt al preotului, poate ușor fi calificat de „nepatriotic“ și șirul vexațiilor poate începe. Tendința asta a legii, ne îndemnă a fi contra acceptării ofertului ce ni-l face ea între atar împregiurări. Comisia și consistoriul ne recomandă să primim întregirea „condiționat“. Da ori punem noi aici condiții, ori nu punem, §-ii prejudițioși tot în lege rămân, și noi primind ofertul legii o primim cu acei §-i cu tot, de care ne vom lovi cu timpul foarte dureros. Nici aceea nu crede, că luând un conelus respingător, acela n'ar fi executabil. E drept aceea, necondiționat contra propunerii comisiei.

Dep. Petru Truța crede că discuția a luat o pornire prea laterală și ia cuvânt pentru a da discuției un curs normal. E foarte drept, dice, că situația în care se află ați biserica noastră, este dór' cea mai grea situație din acelea prin cari a avut să trecă în era sa constituțională. Și tocmai fiind-că atât de grea e situația, noi

trebuie să fim cât se poate de reali, de precauți, și în vorbe și în conclusii. Noi, pentru a nu devia, trebuie să luăm obiectul așa cum e, să judecăm cu motive pozitive și legale. A avut dreptate părintele Măneguț dicând că în vechime preoții nostri puteau să-și crească fiii pentru biserică și națiune, — dar de aci nu urmăz că și astăzi se mai poate așa. Altele au fost recerințele și dela popor și dela preoțime în acele vremuri, și altele, mult mai mari și mai grele, sunt ați! Va fi suferit și a'unei biserica noastră, dar n'au suferit singuraticii atâta cât ați! Sunt frumoșe idealurile și ideile ce se desfășoră. Dar între idei și realitate este deosebire. Noi să ne facem socota cu calculi reali. Cercetéză dispozițiile legii, și crede că ne facem prea multe închipuiri rele despre ea. Sunt în lege unele dispoziții, dar nu directe, din care e drept că pot să se desvólte urmări rele, dar noi să nu căutăm și socotim numai cu deducțiile rele, cari nu sunt evidente. Asupra §-ului 2 d. e. ridicăm nedumeriri, în ce priveșce sistemizarea de parochii. Dar nu'i basată temerea. Noi putem înfiinș parochii câte vrem, dacă avem mijloce, legea nu ne împedecă, numai întregirea salariului preoțesc nu i-o putem impune statului dacă n'a fost și el învoit cu sistemizarea. Și așa se silește a indulci și temele față de alți §-i gravaminoși. Prmește propunerea comisiei.

Dep. Mih. Popovici (Orșova) se restringe la scoterea în relief a unor motive noué contra primirii, cari nu sunt cuprinse în motivarea consisterului. Noi aici ca congres avem chemarea cea mai înaltă, a apăra intact, întreg, dreptul nostru de autonomie. Și trebuie mai întâi să ne întrebăm: este acest drept atins prin legea de care ne preocupăm, ori nu este? Aș putea se renunț la motivare, căci și consistoriul și comisia recunosc că legea e jignitoare autonomiei. „Jignitoare“? Mi se pare prea domol acest termin, prea diplomatic, trebuie spus limpede: legea asta calcă autonomia noastră, este o ingerință a statului în legea noastră! Comisia recomandă primirea din motive de oportunitate. Dar aceste motive trebuie să dispară, de dată ce e constatat că ne încalcă autonomia. Au nu e încalcare, când ministrul nu primește d. e. datele pe cari le adună biserica în sfera sa de competență, prin organele sale, ci își rezervă dreptul nu a face numai o controlă, ci a le aduna el însuși de nou acele date în parochiile noastre, prin organele sale polițiale și politice! Asta e o încalcare. A doua e disciplina noastră internă. Asta ore nu e alterată? Atunci de ce sunt puse taxative în lege, astfel de „delicte“ toate făcute punibile, cari sunt o evidentă lărgire a dreptului de competență a statului, în lăuntru peretilor autonomiei noastre? Dovadă cea mai nouă ordinațiune a noului ministru de justiție Plósz, care chiar și tendința contrară statului, o ia ca basă suficientă pentru a porni „disciplinarea“ cutărui preot cu salar întregit! Chiar și tendința! Dar asta e, dlor deputați, atât de vag, atât de larg, că numai pe cine nu vrei, nu-l poți prigoni pe temeiul acestei prescripții a legii. Nu e aci nici o bunăvoință față de noi, n'avem la ce ne aștepta la bine după aceste dispoziții. Ne e témă că preoții nu vor respecta conelusul Congre-

sului? Trecutul preoțimei noastre spune, că ea totdeauna a dat ascultare intereselor bisericeii. Să credem că și acum va fi așa! Și interesele bisericeii pretind să nu acceptăm acest dar danaic. Respinge acusa că preoții n'ar respecta votul Congresului. Dovadă preoții prezenți în congres, cari nu optează, în marea lor majoritate, acest ofert strein și nu sunt pentru primire.

Face drept aceea, față de propunerea comisiei, contrapropunerea pe care am publicat-o deja în numărul trecut.

Dep. Pavel Rotariu (Timișoara) spune că se accentuează prea mult că de vom accepta și noi, ca biserică, întregirea, se va vătăma autonomia bisericeii noastre. Această autonomie nu se va vătăma, căci este deja vătămată prin o lege pozitivă, pe care noi nu o mai putem reface. E vorbă aci numai de atâta, că în urma acestei vătămări, pe ce cale poți feri biserica de o mai mare devastare și anarhie, însărcinând consistoriile noastre a primi și distribui ele întregirea, ori respingându-o dela noi cu totul? Nici comisia nu propune să primim necondiționat, ci chiar condiționat. Spriginește comisia.

Dep. Vasile Mangra vede în lege tendința de a ne statifica biserica, precum ni s'au statificat deja în parte școlile, iar noi ca corporațiune legislativă superioară și răspunzătoare de independența bisericeii noastre, nu putem accepta un procedeu, ce jignește legile noastre sfinte. E în contra primirii.

Dep. Dr. N. Oncu declară că apretează foarte mult opiniunile contrare primirii, căci au multe motive, înaintea cărora se închină. Dar ia cuvânt pentru a da o față mai reală situației și discuției. S'a accentuat că am putea trăi ca odinioară. Această e o afirmațiune ce nu se poate susține. Pentru chiar vaza bisericeii noastre, nu ne e permis să ne mai dorim în stările de odinioară în care se afla preoțimea noastră, ci să dorim să se ridice cât se poate de mult în continuu. Iar pentru a putea și spera o înaintare mai rapidă a clerului nostru, nu ne e permis să combatem tendința lui de îmbunătățire a sorții sale. E vorbă că ar fi bine ca această îmbunătățire să urmeze dela noi și prin noi. Atunci ar fi îmbucurător și liniștitor — dar fiind că nu se poate, și fiindcă acum iată a venit statul cu un ofert de ajutorare, trebuie să ne gândim serios de trebuie combătut și respins ofertul ori nu! E drept că ori îl primim noi ca biserică, ori nu îl primim, de inconveniente nu putem scăpa, căci și un caz și celalalt își are inconvenientele sale, dar între aceste două, cel mai mic e cel prevăzută de comisie. Căci de nu primim mijlocirea consistoriilor, să știm că am rupt noi înșine legătura dintre preoțime și consistoriile și arhieriei nostri, și acea legătură se începe între preot și solgăbirul său! Și aceasta va fi inconmensurabil mai rău. Spriginește comisia.

(Fiind timpul înaintat, 1 ora după prânz, ședința se ridică, avisându-se proxima, pentru urmarea desbaterilor, pe după prânz la orele 4.)

II. Luni după prânz. Deschidându-se ședința a III-a (a 2-a meritorică) Luni după amiazi la orele 4, prin

Înalt Preasfinția Sa Metropolitul, și dându-se curs liber desbaterilor mai departe

Dep. Simeon Damian (Brașov) accentuează punctul de vedere al autonomiei, care pentru noi trebuie să fie cel mai prețios și dătător de măsură. Nouă nu ne e deloc permis a trece cu ușurință consideranta asta, și dacă e adevărat ceea-ce s'a accentuat din unele părți, prea cu drept cuvânt, că autonomia noastră nu „se va călca“, căci e călcată deja prin legea ce ne preocupă, apoi nu ne e permis nouă ca Congres, ca prin un conclud al nostru, să dăm pecetea legitimității acestei nelegitime încălcări! E contra primirii.

Dep. Ignatie Papp (Arad) arată cum s'a purces la Arad în această afacere, cum s'a încercat acolo prin o comisie esmisă din centru, ca să se reguleze de către parochiile noastre înșile, salariile, spre a nu fi nevoiți a ne adresa statului, dar nu a succedea, căci comitele parochiale și poporul n'au voit; și n'au voit că nu mai pot. de greul altor multe sarcini, — deci nu rămâne decât acceptarea întregirii dela stat. Încercă apoi, pentru a ușura primirea propunerii comisiei, să arate, că în faptă părțile gravaminose ce le vedem noi în lege, în fapt nu ar fi existând, și nu mai ales așa periculoase cum nouă ne par. . Întregirea este un obligament și un „dar“ al statului. Preoțimea are dreptul să pretindă ajutorul oferit. Am greși respingându-l așa pe întregul. Il acceptează.

Dep. Mihail Cirlea (Abrud) declară din capul locului, că primește propunerea comisiei, ca cea mai puțin periculoasă. Dar ar fi Ddeu, dice, să nu ajungem nici odată în situația asta penibilă de a trebui să alegem între — două rele. Dar dacă am ajuns, să alegem pre cel mai mic. Însă nu pentru a motiva această, căci s'a motivat deja destul de consistor, de comisie și de oratori, ia cuvântul, ci pentru a face la propunerea comisiei un mic adaus. Nu se indică anume în propunerea comisiei, că cine să execute concludul ce se va lua? și această do- resce d-sa să întregescă prin micul adaus următor:

„Cu executarea concludului acestuia (ce se va lua) se încredințează consistoriul metropolitan, având a raporta despre acesta proximalui Congres“.

Dep. Vasile Damian accentuează că în o chestie atât de gravă ca această, nu ne e permis să acoperim nici cu vëlul oportunității, nici cu al optimismului, pericolul cel mare ce se descarcă de vom primi ajutorul și noi ca for bisericesc. Toți recunoscem că amestec este în afacerile noastre interne, ceea-ce prin legea această ni-se cere. Ei bine, recunoscându-o toți, cu consistor și cu comisie cu tot, și totuși primind întregirea, să știm că patronatul cel mai cras asupra bisericeii noastre se va desvolta din acest amestec, primit de noi înșine! E un contract bilateral acela în fața căruia stăm. De vrem îl subscriem, și atunci ne obligă, de nu, nu. De-l subscriem, am recunoscut înșine și am introdus patronagiul ce se contem- plază. Recunoscem toți că legea asta e cu tendențe periculoase. Unii însă spunem că aceste tendențe sunt „ascunse“. Ascunse? Din contră, ele sunt foarte vădite! Ce face guvernul? În schimbul autonomiei încălcate, ne ofere fa- voruri materiale. Asta să ne aducă aminte, că tot cu îm-

bierea de favoruri materiale ne-au amăgit acum 200 de ani, și ne-am desbinat în două și ne-am îngenuchiat! Noi cari nu ne-am plecat atunci, ci cu eroism ne-am luptat, ați putem fi mândri că ne vedem iar în picioare, și că avem cea mai frumoasă biserică autonomă! Și cum se îngenuchem? Față de noi se desfășoară o forță mare, ca să se străbată în cetatea noastră. În fața forței trebuie să desfășurăm rezistență, și să nu deschid însumi porțile cetății, decât — odată cu viața! Apelăm la Congres a nu trece prea ușor peste considerațiile încălcării autonomiei, ci să respingă primirea întregirii.

Dep. Ioan cav de Pușcariu vrea să illustreze felul argumentărilor contrare primirii, prin o pilduire. Este un proverb, dice d-sa, care spune că două soiuri de omeni îi sunt neplăcuți și lui Dumnezeu: bogatul nemilostiv și săracul fudul! Acum noi ori suntem bogați, ori suntem săraci. Dacă suntem bogați, ori dacă avem cel puțin pâinea de toate zilele, apoi se cade, spre a fi plăcuți și lui Dumnezeu și oamenilor, să fim milostivi, cu cei-ce n'au nici atât. Dar toți accentuăm, și adevăr, e că nu suntem bogați, și preoții nostri ne cer de 30 de ani mereu, ca să facem ceva și pentru ei, și n'am făcut, fie că n'am putut fie că nu ne-am priceput cum să facem. Iar acum, când li s'ar da și lor ocazia să ajungă la ceva, la foarte puțin ce-i drept, acum stăm mereu înainte cu concepții ideale, cu idei frumoase, cu autonomia, etc. Asta e fudulie! O combate și pledază pentru primirea întregirii.

Dep. Dr. Liviu de Lemény, pe motivul că s'a vorbit deja așa de mult, și pro și contra, încât s'au adus înainte dar' toate motivele posibile, și chestia e deplin lămurită și dintr'o parte și dintr'alta, — cere încheierea debaterii.

Se constată că mai sunt insinuați 4 oratori, doi pro și doi contra. După înțelegere între ei, de a ceda fiecare partidă câte unuia apărarea punctului lor de vedere, mai iau cuvântul:

Dep. Dr. N. Opreanu (Comloșul-mare) în contra primirii, scoțând la iveală părțile gravaminose ale legii pe temeiul căreia avem să primim ajutorul oferit. Cu legea în mână cetește pe rând Șii vătămători ai autonomiei și constată că sunt așa de mulți și așa de grav tăietori în autonomie, respective subminători ai ei, bombe de dinamit sub această autonomie, încât nici într'o împrejurare nu ne e permis a-i judeca prea ușor și prea blând și a-le sancționa înșine ascuțiturile contra noastră, prin aceea că pe temeiul unei atari legi, să primim ajutorul! Sprijinește contra-propunerea Popoviciu.

Dep. Parteniu Cosma ia poziție pentru propunerea comisiei.

După cele auzite în cursul debaterii, dice, îmi vine a crede că a fost greșelă a dispune, că în cas de divergență între conclusele sinodelor, să se convoce congresul, pentru-că fără congres decidea fie-care diecesă după raporturile sale. Diecesa Aradului și Archidieceasa, cari simt necesitatea, primeau, iar diecesa Caransebeșului, căreia poate fi dă mâna să nu primescă, nu primea întregirea venitelor preoțesci contemplată în art. de lege XIV din 1898 și nu eram espuși să aducem în congres un conclud pe

trei feluri de argumente. Pentru-că este mare diferență între dotațiunea preoților din Bănat și din comitatul Aradului, unde toate parochiile au cel puțin câte o sesiune urbanială de câte 32 jugăre catastrale, și între a parochiilor din Transilvania și din districtul consistoriului orădan, unde nu este sesiune parochială.

Un preot din Transilvania nici când n'ar reflecta la nici un ajutor estern, dacă ar avea în folosință 32 jugăre de pământ, pentru-că el cu traiul seu cumpetat, ar fi în stare să-și susțină familia din folosința a 32 jug. de pământ, pentru-că preotul din Transilvania nu-și prăpădește banii pe champagner.

Dice d-nul Oprean, că nici acea parte bună nu o are legea această, că cu ajutorul ei se vor spori preoții cu 8 clase gimnasiale, pentru-că dotațiunea contemplată de 800 fl. nu se poate compara cu dotațiunea ce o poate avea un astfel de tiner în posturi civile.

Se poate că în Bănat să se cugete astfel, eu însă cred că dacă ni-ar succeda nouă ca legea această să se pună în lucrare în mod loial și binevoitor față cu biserică noastră, în o generațiune ne vom crea un cler cult și calificat pentru toate parochiile, pentru-că un paroch dela sate cu dotațiune sigură de 800 fl. ar fi mulțumit și n'ar schimba nici cu un domn din starea civilă. Și ați cu o dotațiune precara încă se resolvă mulți tineri cu 8 clase pentru cariera preoțescă.

Eu nu mă voi ocupa cu cestiunea: dacă și încât este vătămăta autonomia bisericii noastre prin legea din cestiune, pentru-că acum legea este adusă și sancționată. În această privință biserică și-a făcut datoria când și-a înaintat gravaminele contra proiectului de lege la corpurile legislative.

Intrebarea este acum numai aceea, că vom noi, ca legea prin care se intenționează și ameliorarea dotațiunii preoțimei noastre, să se pună în lucrare cu intervențiunea și sub controla autorităților superioare ale bisericii noastre sau numai prin organele statului?

Domnul Sim. Damian, apoi și dl. Oprean susțin, că dacă congresul va decide în numele bisericii noastre că nu primesce ajutorul oferit prin legea din cestiune, s'a evitat pericolul ca preoțimea să alerge la organele statului, ca prin ele și dela ele să-și capete ajutor, pentru-că în sensul §-lui 3 din lege, preoții au să-și înainteze cererile la ministeriu pe calea autorităților superioare bisericesci. Deci dacă decretăm noi că nu primim ajutorul, autoritățile noastre bisericesci nu vor înainta cererile preoților la ministru.

După litera legii așa s'ar părea că stă lucrul. După cum o interpretază ministrul însă, nu este așa. Pentru-că iată ce dice ministrul în hârtia sa către Inalt Preasfințiașsa Metropolitul nostru, prin care-i aduce la cunoștință convocarea acestui congres extraordinar:

„Când, cu provocare la reprezentațiunea amintită, am onore a aduce la cunoștința Inaltpreasfinției Văstre, spre mai departe dispunere, aflui de necesar a declara, că un conclud al congresului ce se va întruni, eventual contrar cu dispozițiunile articolului de lege XIV, din 1898, nu poate prejudeca executării acelei legi în sensul §§-lor

3 și 17 și în interesul preoților din diecezele gr. or. române“.

În lege nu stă că „numai“ pe calea autorităților superioare bisericesci se pot înainta cererile preoților la ministru, și când ministrul ăce că ori-care ar fi concludul congresului, acela nu pôte prejudeca executarea legii și față cu preoțimea noastră, nu o ăce pe basa unei novele care încă se pôte procura cu înlesnire, ci o ăce interpretând legea esistentă, și la timpul seu va ăce: „legea v'a dat vouă facultatea ca preoțimea vóstră numai prin voi să cêră și prin voi să capete ajutorul dela stat, dacă voi nu usați de acest favor, bine! am eu organele mele prin care 'mi voiu procura cererile preoților și prin care le voi și înmanua ajutorul, pentru-că legea pe ei voesce se-i ajutore“.

Dacă a'și putea lua de seriose tóte argumentele care le-am auzit rosite de deputații clericali, și mai ales de domni protopopi Popovici și Dămian, aș fi îndreptățit să presupun, că dacă congresul ar primi propunerea comisiunii, ar lua un conclud platonice, care nu s'ar executat, pentru-că nime nu va reflecta la ajutor, cu atâta mândrie protestéză d-lor contra presupunerii, că preoțimea ar alerga la organele statului după ajutor și dacă ar decide congresul că nu-'l primesce.

Eu înse nu mă încumet a crede acêsta. Pentru-că dacă o parte a deputaților din sinodul Aradan, care cu unanimitate a decis primirea ajutorului, și încă de acei deputați care se consideră pe sine de „fruntași și conducători“, au fost în stare în timp așa scurt, dela Dumineca Tomii până astăzi să-și schimbe convingerea, și astăzi să pledeze pentru contrariul concludului adus în sinodul aradan, ce vor face bieții preoți dela sate cari luptă cu sêrăcia?

Nu cred nici aceea, că cu înlesnire s'ar mai putea pune imposite mari bisericesci pe popor, și anume nu pe acel popor de unde cu mai mare zel se susține respingerea ajutorului, pentru-că aici în Transilvania cu tótă sêrăcia poporului, până acuma nu avem nici un nazarinian, pânăcând în celelalte diecese, între poporul cel avut, trec cu ridicata la nazarineni și la baptisti sau po-căiți, cum îi numesce poporul. Și pentru-ce? În prima linie ca să scape de impositele bisericesci.

Se accentuéză, cu drept cuvânt, pericolul ce conține acêsta lege pentru independența clerului nostru.

Asta este întrebarea: cum se va putea mai cu efect paraliza acel pericol? dacă vom primi propunerea comisiunii sau primind contra-propunerea?

După convingerea mea pericolul este mai mic dacă se va pune în lucrare legea în sensul propunerii comisiunii, decât dacă congresul va respinge favorul legii, pentru-că atunci preoțimea numai cu ajutorul consistorului va putea cere și numai din mâna organelor noastre superioare bisericesci va primi ajutorul dela stat, și va sta sub impresiunea că propriaminte, dela biserică vine ajutorul. În cazul contrar înse, preoții totul vor avea de a mulțami solgăbirului și vor deveni slugile lui, spre rușinea bisericeii.

Chiar în protopopiatul d-lui Damian, carele cu atâta

foc pledezá pentru respingerea ajutorului și pentru disciplinarea preoților cari ar cuteza să calce concludul congresului, s'a întâmplat — după cum sunt eu informat — în anul acesta scandalul, că un preot a sărutat mâna solgăbirului când i-a predat vr'o 50 florini, din ajutorul de stat respins de biserică, care acum se predă prin organele publice.

Dacă este, ca preotul să sărute mâna celui ce dă ajutorul, atunci mai bine să sărute mâna protopopului și a episcopului seu, decât pe a solgăbirului.

Ași pricepe să refuzăm ajutorul ce-l dă legea preoțimei noastre, dacă am avea curajul să tragem și consecuențele unui asemenea conclud, cum au făcut d. e. biserica protestantă sub absolutism, în anii 50, când a interzis preoților primirea ajutorului ce li-se da prin patentă împărătescă, când curatorii supremi ai lor, cum a fost Zsedényi și alții, au suferit temniță pentru concludul sinodului lor.

Da! să refuzăm primirea ajutorului, dar atunci să decidem și disciplinarea preoților cari totuși îl vor cere și-l vor primi, și să-i destituim!

Dar putem noi face acêsta? Nu putem! Pentru-că preoții ar fi pe teren legal, și autoritățile noastre superioare ar comite delict când i-ar împedeca să-și valideze drepturile garantate prin lege, și în sensul legilor esistente ele ar deveni pèdepsite.

Deci dacă nu putem lua un conclud serios și executabil, respingând ajutorul — și asta nu o cer nici cei-ce spriginesc contra-propunerea, — atunci n'avem ce face, decât să primim propunerea comisiunii, căci în cazul contrar noi provocăm demoralizarea preoțimei noastre, provocăm anarchia din sus în jos în biserică, fiind siguri că preoții totuși vor cere și vor primi ajutorul, dar îl vor primi din mâna solgăbirului, și autoritățile noastre superioare vor fi condamnate să se uite cu mâinile în sin, cum își bate joc preoțimea de superioritatea sa, ignorând dispozițiunile ei. Atunci d-vóstră protopopii, veți fi păstori fără turmă, nu va mai fi necesitate în biserică noastră nici de d-vóstre, nici de alte autorități centrale.

Mai virtos vedând preoțimea noastră cea sêracă cum preoții tuturor confesiunilor, chiar și ai jidovilor, se bucură de ajutor, nu va puté resista indemnului ca și ea să-și cêră partea ce i-se cuvine.

Să nu ne facem iluziuni că frații nostri greco-catolici nu vor căpêta ajutor de acêstă natură. Și față cu ei se va executa legea, și în sensul §-lui 1. până când congrua lor se va regula pe calea sa, vor căpêta dela stat întregirea venitelor prooțești și vor căpêta chiar dela început, pentru-că și în budgetul anului curent s'a susceput sama necesară pentru congrua catolicilor.

Eu din două reie consider de mai puțin reu acela care-l învólă propunerea comisiunii și fiind-că n'ași putea primi răspunderea morală pentru consecuențele contrapropunerii, primesc propunerea comisiunii din care și însumi am făcut parte.

După acestea se mai dă cuvânt propunătorilor. Dep. Măneguț își susține punctele de vedere pe temeiul cărora a presintat propunerea. Dep. Mih. Popovici își apără cu

foc contra-propunerea, apoi referentul comisiei de 9, dep. Dr. Ioan Mișu, în scurte cuvinte declară susținerea propunerii prezentate.

I. P. S. Sa Metropolitul Ioan Mețianu ia și P. S. Sa cuvântul pentru a da unele puncte de judecare, neatins de oratori. Arată peripețiile la care ne-am espune, și în sus și în jos, respingând întregirea, și fără să voiască să influențeze pe o parte ori pe alta, căci fiecare domn deputat își va fi având deja convingerea și hotărârea sa, amintește totuși, că singura cale pe care crede că e bine să mergem, este aceea a primirii.

Se începe votarea.

Fiindcă s'a cerut votare nominală, se face așa. Se citește lista deputaților, având a se exprima întâi asupra contrapropunerii deputatului Mihail Popovici de a se respinge necondționat ajutorul. Resultatul : 28 pentru contrapropunere, 40 contra ei. A căzut deci.

Să spună la vot și cea a comisiei. Resultatul : 40 pentru, 26 contra ei. Se declară primită.

Dep. Măneguț își retrage pe a sa, fiind deja obiectul decis.

Adausul deputatului M.h. Cirlea și cel al deputatului P. Cosma, se primesc fără discuție.

Astfel combinând propunerea comisiei, cu adausurile deputaților Cirlea și Cosma, Concluzul întreg și definitiv al Congresului național-bisericesc extraordinar convocat pe zilele de 16 și 17 Maiu la Sibiu, în cauza primirii sau neprimirii întregirii dela stat a salariilor preoților nostri gr.-or. români, sună astfel :

Concluzul Congresului :

I. Considerând, că ameliorarea dotațiunii preoțești este o necesitate imperativă pentru progresul cultural și moral al bisericii noastre și că biserica, în urma vitregității timpurilor trecute, în prezent nu este în poziție a face ameliorarea dotațiunii din mijlocele sale proprii ;

considerând, că statul după legile în vigoare, are datorința a concurge cu mijlocele sale la susținerea organismului bisericesc, iar statutul organic ne îndreptățește, ca în lipsa de mijloce proprii suficiente, să reclamăm ajutorul statului ;

considerând, că articolul de lege XIV. din 1898 despre întregirea venitelor pr. din țără, cari nu aparțin confesiunilor romano-greco-și armeano-catolice, cu finea lunii Iulie 1898 a devenit lege obligătoare, de a cărei dispozițiuni biserica trebuie să țină cont ;

considerând, că unele dispoziții ale acestei legi, ce sunt prejudiciabile autonomiei noastre-bisericești, isvoresc din o neîncredere în cea ce privește conduita morală și patriotismul preoțimei ;

considerând, că această neîncredere este fără temei în cât s'ar referi la preoțimea noastră, pentru că acesta în totdeauna a escelat prin purtarea sa morală și prin patriotismul său adevărat ;

considerând, că înaltul guvern al țerei prin executarea drăpă și corectă a legii, chiar în interesul bine priceput al statului, poate delătura bănu-

lile ce cu drept cuvânt le-a avut biserica la aducerea acestei legi în ceea ce privește slăbirea disciplinei bisericești și vexațiunea neîntemeiată a preoțimei noastre :

Congresul naț. bis. sub reserva că dotațiunea întregă ce compete preoțimei noastre, se va pune la dispoziția autorității bisericești superioare, admite ca preoțimea să primescă întregirea venitelor sale din visteria statului în condițiile articolului de lege XIV. din 1898, fără altă condiție, decât ca sumele reclamate la întregirea venitului preoților, să ajungă la destinațiunea lor.

II. Concluzul consistoriului metropolitan din 21 August 1898 Nr. 200. referitor la regularea dotațiunii clerului din mijloce proprii ale noastre, se aprobă.

III. Cu executarea acestui conclus, să însărcineză consistoriul metropolitan, având să raporteze despre acesta proximalui Congres.

IV. Totodată congresul regretă, că în ministeriul r. u. de culte și instrucție publică, de un lung șir de ani nu se află aplicați bărbați ortodocși de naționalitate română, cari cunoscând bine afacerile bisericești și însușirile credincioșilor ei, să potă contribui cu cunoștințele lor speciale la rezolvirea corectă a chestiunilor noastre bisericești și școlare, precum se aflau sub primul regim deákist. Deci :

Considerând că dela modul punerii în lucrare a art. de lege XIV din 1898, care tractează chestiuni de natură foarte delicată, depinde în mare măsură pacea între stat și biserica noastră autonomă ;

considerând că afacerile bisericesci și școlare ale bisericii ortodoxe din statul nostru, deși ierarhică și ea. ca cea romano-catolică, totuși nu se provéd în ministrul de culte și instrucție publică prin o secțiune compusă din funcționari de confesiunea ortodoxă, precum se provéd afacerile bisericești romano-catolice în secțiunea I. compusă și condusă numai de funcționari rom. catolici, ci se provéd prin secțiunea II. dimpreună cu ale reformatilor, luteranilor, unitarilor, israeliților, baptiștilor, nazarenilor, etc., tot confesiuni ale căror instituțiuni nu sunt identice cu ale bisericii ortodoxe ;

considerând în fine că guvernul actual s'a angajat a inaugura un regim în spirit deákist, care a evitat ori-ce conflict între guvern și biserica noastră, și a governa după „lege, drept și dreptate“ :

Congresul roágă pe Înalt Prea Sfinția Sa Metropolitul, ca, punându-'și în cumpănă totă autoritatea ce-'i compete în calitatea Sa de cap al bisericești autonome ortodoxe române din Ungaria și Transilvania, să întrevină la guvern. ca și în interesul binepriceput al statului, să iee măsurile necesare, ca în ministeriul de culte și instrucție publică, să se aplice la posturile cardinale bărbați cualificați, din sinul bisericești noastre naționale, ca afacerile bisericești noastre naționale să se potă re-

solvi corect și în mod demn de însemnătatea ei pentru stat.

S'a cetit la urmă conspectul speselor deputațiilor: călătorie, quartir și diurne, care la oltă au dat, pentru această sesiune de 2 zile, suma de 2258 fl. 78 cr., și s'au votat.

D I V E R S E.

* *Examenele dela institutul pedagogic-teologic din Arad* la finea anului școlastic 1898/9 se vor ține după următoarea programă:

Joi în 3/15 Iunie. Dela 8—10 ore a. m. examen cu școala elementară de aplicațiune. Dela 3—6 ore p. m. examen cu cursul pregătitor.

Vineri în 4/16 Iunie. Dela 8—10 a. m. cursul II preparandial: Religionea, Matematica, Româna, Germană. Dela 10—12 a. m. cursul I preparandial: Pedagogia, Româna, Geografia, Istoria naturală. Dela 4—6 ore p. m. cursurile preparandiale: Cant și Tipic.

Sâmbătă în 5/17 Iunie. Dela 8—10 ore a. m. curs. II. prep.: Pedagogia, Geografia, Istoria patriei. Dela 10—12 ore a. m. curs. I. prep. Religia, Aritmetica, Germană.

Mărți în 8/20 Iunie. Dela 9—11 ore a. m. examen cu preparanții din limba maghiară. Dela 4—6 ore p. m. curs. III prep.: Religia, Pedagogia, Româna, Geografia.

Mercuri în 9/21 Iunie. Dela 8—10 ore a. m. curs. IV. prep.: Matematica, Istoria și Constituția patriei, Fizica, Germană, Higiena. Dela 10—12 ore a. m. curs. I și II teol.: Istoria bisericăscă. Curs. I—III teol.: Studiul biblic. Curs. III teol.: Omiletica. Dela 4—6 ore p. m. curs. III prep.: Matematica, Istoria universală, Chemia, Germană.

Joi în 10/22 Iunie. Dela 8—10 ore a. m. curs. I. teol.: Teologia fundamentală, curs. II teol.: Dogmatica, curs. III teol.: Pastorală și Higiena. Dela 10—12 a. m. curs. IV prep.: Religionea, Pedagogia, Româna, Geografia. Dela 4—6 ore p. m. curs. I—III teol. Cant și Tipic.

Vineri în 11/23 Iunie. Dela 8—10 ore a. m. curs. III teol.: Catehética, Dreptul bis., Liturgica Constituția. Dela 10—12 ore a. m. curs I și II teol.: Româna, curs. II teol.: Morala, curs. I și II teol.: Pedagogia.

Sâmbătă în 12/24 Iunie. La 8 ore a. m. serviciu divin și cetirea clasificățiunilor. Dela 10—12 ore a. m. și dela 4—6 ore p. m. examen cu preparandistele și privatistii, din curs. IV preparandial.

Luni în 14/26 Iunie. Dela 8—10 ore a. m. examen cu preparandistele din cursul III.

Joi în 17/29 Iunie. Dela 8—12 ore a. m. și dela 4—6 p. m. examen cu preparandistele din cursul I și II și cu eventualii privatisti.

Din 14/26—16/28 Iunie examen de calificățiune învățătoarească.

* *Institutul Otteleșanu.* Cu începerea viitorului an școlar 1899—1900 se vor primi șese-spre-dece e-

leve în institutul de fete de la Măgurele, fundat de Ioan Otteleșanu și înființat de Academia Română sub înaltul Patronajul al M. S. Regelui, cărora li-se vor da, conform dispozițiunii testamentare a răposatului fondator, o creștere casnică și instrucțiunea cuvenită unei „bune mame de familie fără pretențiuni sau lues”. Cursul va fi de 5 ani, în timpul cărora elevele vor avea toată întreținerea în Institut. Sunt admise în Institut copile născute din părinți săraci, pe deplin sănătoase, cari pân' la 5 August 1899 au împlinit 11, dar' încă nu 14 ani, au pregătirea, ce se da în școalele primare din România și au obținut la terminarea cursului primar cel puțin media 6. Două surori sau două vere primare nu pot fi admise în Institut. Părinții elevelor ce vor fi primite în institut, nu pot să-și iee ficele de sântele sărbători ori pe timpul vacanțiilor în familie și direcțiunea i-și conservă dreptul de a le da ori nu voia elevelor de a petrece în familie de vacanțe. Părinții aspirantelor ori reprezentanții legali ai acestora au să trimită — pân' la 5 August 1899 — cererile însoțite de act de naștere, act de vaccină, act de paupertate și atestat școlar despre terminarea claselor primare la Academia Română (calea Victoriei Nr. 135) pentru Comisiunea Fundațiunii Otteleșanu, care, esaminând actele și luând informațiunile, ce va crede de cuviință, va dispune, ca concurentele, ce îndeplinesc condițiunile mai sus precisate, să fiă supuse la un examen de primire, prin care se va constată gradul de pregătire în ceea-ce privește cetirea și scrierea, analiza etimologică și cea sintactică, cele patru operațiuni, geografia și istoria țerilor române. Concurentele, cari nu sunt din România, se admit fără examen de primire în virtutea atestatelor obținute în școlile similare din patria lor și au să trimită la Academia Română tot pân' ia 5 August cererile însoțite și de atestat medical. Resultatele examenului se vor supune dimpreună cu toate actele printr'un raport Augustului Protector al Academiei Române, Maj. Sale Regelui, căruiua i-i apartine a decide în privința primirii. Examenele se vor face în localul Academiei la 9 Septemvrie 1899.

† *Necrolog.* În 10/22 Maiu a trecut la cele eterne veteranul preot Ilie Popoviciu din Oșand, după un morb greu și îndelungat, împărțait fiind cu ss. taine înmormântarea a avut loc în 24 Maiu. Actul înmormântării l'au îndeplinit preoții: Nicolae Boiț din Gepiu, Stefan Giurecuț din Bicaciu, Ioan Vaida din Husasên, Nicolae Popoviciu din Fonéu, Marțian Andru din Gepiș, Teodor Simoc din Șumugi, Vasiliu Popoviciu din Sititelec și învățătorii: Uroș Luțai din Husaséu, Ioan Clombeș din Gepiș, Gavril Dudulescu din F-Giriș, G. Szilágyi din Fonéu, Ioan Betea (invet. merit), Oșand, Petru Lucuța inv. merit, Tulca și Vasile Strauț din Oșand. La finea actului părintele Boiț — în prezența credincioșilor noștri din Oșand și a inteligenții din Oșand și jur — a ținut o cuvântare funebrală în care a descris cu colori vii viața defunctului carele a servit la altarul Dlui 53 ani în comunele Beinsșele, Petig, Fonéu și Oșand.

Fie-i țărna ușoră și memoria eternă!

* *Musică națională.* Români grăniceri din Severin au cele mai multe și mai frumoșe jocuri naționale românesce. Deosebit de frumoșe, elegante și — putem dice — artistice sunt jocurile bărbaților.

Îți crește inima, când veți șiruri lungi de grăniceri voioși jucând ledera, Cărligul, Tropa, Poșovaica pe un pi-

cior, Poșovaica pe amândouă picioarele, Ciocănița, Ciutulica, Doica-fra, Ostrovanca, Crăiasa, Ursa, Rața, Arnindea, Blânda, Momiru etc.

Precum sunt jocurile granicerilor noștri, tot așa de drăgălașe și pline de motive românești sunt melodiile a acestor jocuri, pe cari Dl. A. Sequens profesor de muzică la institutul teologic-pedagogic din Caransebeș le-a adunat, armonizat pentru pianoforte și tipărit în atelierul litografic Oscar Brandstätter în „Lipsca într'un caet elegant și pe hârtie foarte fină.

Jocurile mai sus amintite au ajuns în proprietatea Dnului Petru Valușescu (Caransebeș), dela care se pot procura cu prețul de 80 cr. (2 Lei) trimise franco.

Le recomandăm tuturor, cari iubesc muzica națională românească!

* **Verdictul în chestiunea revisiunii procesului Dreyfus.** Curtea parisiacă de casație a adus în fine verdictul în afacerea revisiunii procesului Dreyfus-Decisiunea curții de casație anulează condamnarea din anul 1894 a capitanului Dreyfus și Dreyfus se va prezenta înaintea unui nou juriu de război în Rennes. Verdictul curții de casație a fost aplaudat de o mulțime de oameni, care s'a strins înaintea palatului de justiție. Consiliul francez de miniștri a decis a trimite vaporul „Sfax“ la „insula dracului“ pentru a aduce pe Dreyfus în Franța. În urma acestei dispozițiuni va sosi Dreyfus pe la finea acestei luni în Franța.

Convocare.

În sensul §-lui 41 din statute convoc adunarea cercuală a despărțământului Timișoara a asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român pe 25 Iunie a. c. după amiază la 3 ore în Timișoara-Fabrik sala berăriei (Fabrikshof)

Obiectele:

1. Deschiderea adunării.
  - 2) Inscrierea membrilor noi și încassarea taxelor.
  3. Raportul direcțiunii.
  - 4) censurarea socoților.
  - 5) Eventuale disertațiuni, cari trebuiesc cu 3 zile înainte de adunare înaintate la subscrisul președinte.
  6. distribuirea premiilor.
  - 7) alegerea a doi delegați pentru adunarea generală a asociațiunii.
  - 8) stabilirea bugetului pe anul viitor.
  - 9) eventuale propuneri.
- Timișoara la 5 Iunie 1899.

Emanuil Ungurian, m. p.
președ. despărțēm.

Anunț.

Am onoare a avisa pe On. mei oșpeți, că am deschis în Arad (strada Deák Ferencz Nr. 1) în „hotelul Vas“ o

Restaurațiune

pompos aranjată și în care se servesc în fie-care timp mâncări gustose și bune, pe lângă prețuri moderate.

Bere escelentă Dreher și vinuri din podgorii de prima calitate stau la dispozițiunea oșpeților mei.

Cu stimă

Iosif Duffner,

proprietarul hotelului și cafenelei „Vas“.

Localul meu e unicul unde convine inteligența omână din loc.

Anunț.

Avem onoare a aduce la cunoștință că Venerabilul Consistoriu din diecesa Aradului și a Caransebeșului au introdus în școlile gr. or. confesionale „ABC“-darius magiar ilustrat apărut în edițiunea noastră și compus de Dnul subinspector școlar reg. *Dimitrie Gramma* și învățătorul din Sredistea-mare *Dl Constantin Elek*, revidat de Dl Consilier reg. și inspector școlar *Carol Sebesztha*. Prețul 30 cr. legat.

Acest ABCdarius înlesnesce propunerea limbii magiare și se poate întrebuința în clasele II și III elementară.

Au apărut mai departe de *Dl D. Gramma* și ABCdariusul ilustrat românesc, ăra cu *Dl Sebesztha* dinpreună au compus și *Geografia comitatului Timiș*, care au apărut în limba magiară, română, sârbă și germană. Prețul e câte 25 cr.

Rabat 10⁰/o.

Cu deosebită stimă;

Librăria „Polatschek“

în Timișoara.

Concurs.

Pentru îndeplinirea definitivă a postului de învățător din comuna **Aldești** (inspectoratul Buteni) în urma hotărârii comitetului și sinodului parochial concernent și pe baza rezoluțiunii Venerabilului Consistoriu diecesan dte 15/27 Mui a. c. Nr. 2912, prin această se scrie concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în foia „Biserica și Școla.“

Emolumintele împreunate cu acest post sunt: a) în bani gata 212 fl.; b) 7 șinice de grâu à 6 fl. = 42 fl.; c) 3 șinice de cucuruz à 5 fl. = 15 fl.; d) 3 orgii de lemne pentru învățător à 7 fl. = 21 fl.; e) 3 orgii de lemne pentru școlă: f) venitele cantorali 10 fl.; de tot 300 fl. v. a.

Recurenții pentru acest post învățătoresc sunt avisați, ca recursurile lor, ajustate cu documentele legale recerute și adresate comitetului parochial din Aldești, să le substernă Preaon. Oficiu pr topresbiteral din Buteni (Butyin) com. Arad; până la terminul sus espus, și a să presenta în vr'o Duminecă ori sârbătore în s. biserică, spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Recurenții cu clase gimnasiale vor fi preferiți.

Aldești 10/22 Aprilie 1899.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: IOAN GEORGIA, m. p. ppresb. inspect. de școle.